

Arne Che-Hoggard

Arne Noe-Nygaard

30.juli 1908-3. juni 1991

Af Asger Berthelsen

Arne Noe Nygaard var af fødsel vestjyde. Han blev født i Ribe d. 30. 7. 1908 som søn af Ingrid Noe-Nygaard, f. Iversen, og seminarieførstander, cand. theol. Søren Jensen Sørensen Noe-Nygaard. Ved Ribe Seminariums omdannelse til et statsseminarium i 1918 søgte faderen bort og blev valgmenighedspræst i Thy, hvor Arne kom i Hurup realskole. I sin fritid udforskede Arne sammen med en kammerat den nærliggende Ashøj plantage. Faderen havde tidligt lært ham at bruge øjnene i naturen og at iagttage dyre- og plantelivet.

Arne var lille af vækst, og som voksen, hvor han blev kaldt Noe, målte han kun 4 kvaderstens højde. Som 41-årig fortalte han i salonen på geologkutteren N.V. Ussing, efter at have afslået en portion havregrød, at det havde han fået nok af som barn. »Spis din havregrød op, Arne, så du kan blive stor og stærk«, var han ustandselig blevet formanet. Og med et for Noe karakteristisk skævt blik op mod sidemanden tilføjede han: »Og her kan De se resultatet«.

I 1920 flyttede familien Noe-Nygaard til Østjylland, hvor faderen blev sjælesørger for Bering Valgmenighed. Arne kom i mellemskolen og senere gymnasiet på Århus Katedralskole, hvor naturhistorielæreren, lektor Mathias Møller, vakte hans interesse for geologien. Selvsamme 'Mathies' grundlagde også Naturhistorisk Museum i Århus. Noe blev sproglig student fra Århus Katedralskole 1927, og han begyndte samme år på geologistudiet (konferens) ved Københavns Universitet – trods professor O.B. Bøggilds advarsler om, at det var et brødløst studium. Noe boede først hos familie i Ordrup, men flyttede senere ind på Studentergården og sluttede sig snart til den gruppe af naturhistoriestuderende, der mødtes regelmæssigt hver onsdag aften (Foreningen NOA). Noe var de første tre år den eneste konferensstuderende i geologi; siden læste han sammen med Richard Bøgvad (senere chefgeolog ved Kryolitselskabet Øresund) og Keld Milthers (senere statsgeolog ved DGU).

Noe's lærere var professor O.B. Bøggild og docenterne J.P.J. Ravn og

Poul Harder (DTH). Mineralogen Bøggild var tør, og nærmest sky og utilnærmelig. Palæontologen Ravn var venlig og åben, men det var Poul Harder, der åbnede Noe's øjne for dynamikken i geologien. Harder var efter Noe's mening den ideelle universitetslærer for de få konferensstuderende. Museets bibliotekar var ordensmennesket, amanuensis Karen Callisen, med flip, cigar og fedtlæderstøvler. Hun blev dr. phil. og museumsinspektør i 1932. Noe bestod magisterkonferens i geologi i 1933. Noe's senere professorkolleger, Alfred Rosenkrantz og Christian Poulsen, var begge ældre i gårde. Rosenkrantz var cand. polyt. og havde overvintret (1926-27) i Østgrønland, og den 31-årige honorarlønnede assistent Christian Poulsen blev dr. phil. i 1927 – samme år som Noe påbegyndte studiet. Noe må have været en meget motiveret student, for han fik hurtigt øgenavnet 'Zeoliten', efter den mineralgruppe, der er karakteriseret ved at 'blære op' ved opvarmning.

De første fire år af Noe's studietid havde Lauge Koch som honorarlønnet geolog ved Grønlands Styrelse sit arbejdsværelse på Museet. Koch var ud af en gammel præstefamilie, han blev student fra Ribe, magister i geologi i 1920 og dr. phil. i 1929. Mens Arne Noe-Nygaard endnu var skoleelev, havde Lauge Koch under 2. Thule-ekspedition (1916-18) og Jubilæumsekspeditionen (1921-23) kortlagt næsten hele Nordgrønland geologisk og herved opnået international anerkendelse som polarforsker og geolog. Sommeren 1929 deltog Alfred Rosenkrantz, Christian Poulsen og student Arne Noe-Nygaard alle i Dansk Østgrønlands-Ekspedition, arrangeret af Lauge Koch. Her traf Noe for første gang den svenske geologiprofessor Helge Backlund, der var uddannet i St. Petersborg, havde berejst Zarriget fra Turkestan og Mongoliet til Novaja Zemlja – og dertil Nord- og Sydamerika. Under Treårsekspeditionen (1931-33) og Noe's studieophold i Uppsala (1933-34) indførte Helge Backlund Noe i de krystallinske bjergarters geologi. Koch havde også sørget for, at Noe forud for Treårsekspeditionen kunne studere petrografi hos dr. P. Quensel i Stockholm.

Deltagelsen i Lauge Kochs ekspeditioner til Østgrønland og studieopholdene i Stockholm og Uppsala, mens Noe endnu var student og nybegt magister, kom til at præge hans personlige og faglige udvikling stærkt. Fagligt gav det Noe et meget bredt fundament. Da Noe senere selv, efter 2. Verdenskrig, som professor mineralogiae og museumsdirektør skulle opdrage en ny generation konferensstuderende, sikrede han midler til at kunne sende det næste kuld ud – på ekspeditioner til Peary Land, Indien og Himalaya og studieophold i Stockholm, Aberdeen, Durham, Paris,

Berlin, Neuchâtel og Delft – vel vidende, hvad det betyder at få luft under vingerne, mens man er ung.

Også en anden person, som student Noe-Nygaard traf på Museet, fik stor betydning for hans senere virke. Det var fru Ellen Bentzen, der blev knyttet til Museet i 1928, og som virkede der i over 50 år – som husets oldfrue, kantinebestyrer og gode fe. Som ældre kunne fru Bentzen derfor tillade sig at tale alvorsord 'ned' til den fysisk ikke så høje og vægtige professor og museumsdirektør. »Nej ved De hvad, hr. professor, hvis det var mig, der var direktør her i huset, så ville JEG ikke.....«. Uvidende da om de to's museale opvækst gennem årene, var vi unge studerende meget imponerede over fru Bentzens mod. For der stod allerede da en air af respekt omkring Noe. Vi var stolte over at have en så ung professor.

Noe talte aldrig hårdt eller kommanderende. Engang, hvor en ikke særlig vågen skipper på en GGU kutter var sejlet på et ellers velkendt skær med et så voldsomt brag, at en pande fyldt med smeltet fedt røg i dørken og nær havde skoldet mig, sprang jeg fra kabyssen op på dækket og bebrejdede skipperen påsejlingen meget højlydt – for derefter at spørge Noe, hvorfor han ikke havde taget affære. »Nej, jeg vil ikke blive gal«, svarede han, »for hvis jeg først bliver det, har jeg så svært ved at blive god igen«. Et karaktertræk, tror jeg, der var typisk for den modne Noe. Blev Noe gal, og det har jeg oplevet, meddelte han det helst skriftligt, og han forventede ikke svar, kun at man var 'loyal'. Kunne han undgå personlige konfrontationer, gjorde han det.

Noe kunne være en drillepind, men var aldrig sarkastisk. Han var en højt skattet festtaler og causør ved sammenkomster i de geologistuderendes forening Steno. Ikke mindst når det lykkedes dem at overtale ham til at fortælle om sin arrestation under studieopholdet i Uppsala. Efter et kalas, hvor der var blevet kigget dybere i 'Cederströms Blå' end i mikroskoperne, begav docenten Krokström, der senere drak sig ihjel i Ægypten, David Malmquist, som ved morgenforelæsningerne kunne sove med åbne øjne ligesom en høne, et herværende medlem af dette selskab – og Noe sig hjem. Også påvirkede af vinternattens klare måneskin på Slotspladsen begyndte den lystige skare at afsynge:

»Herre min Gud, vad den månen ljuser.....«

'Tyvärr hade lenshövdingens fru tandvärk og lå med öppna öron och ögon, så två poliskonstabler' dukkede snart op og arresterede de formastelige, der havde forvoldt oljud. De bedyrede hver og en: »Nej jeg kan slet ikke synge. Det må have været de andre«. Dagen efter stod i Uppsala Nya Tidningen at læse, at Hovretten havde idømt hver af måneskinssan-

gerne en bøde på 20 SKr for at have foranstaltet obehørig natlig korsang.. 'ehuru de ej ägade sångstämma'. Det var første gang Noe kom for retten.

Under Treårsekspeditionen, hvor Backlund var sommermand, overvintrede Noe på Ella vinteren 31-32, sammen med bl.a. Thorvald Sørensen og Gunnar Thorson. Sidstnævnte, også kaldet 'Maskine-Gunner', talte meget om sine pelagiske larvestadier den vinter. Så meget, at Noe endnu berettede om det, da vi i 1949 i lå i lejr under Nagssugtutata Tasiat ekspeditionen i indlandet syd for Nordre Strømfjord. Da vi havde fortæret den proviant, vi havde båret ind, drog vi tilbage mod kysten og slog lejr ved et tidligere udlagt depot. Det blæste og regnede stygt, men værst var dog, at 'depotet', der bestod af en pakke knækbrød, lå spredt ud over det våde terræn i en stor vindvifte. Da vi endelig havde fået de tilbageværende skiver samlet sammen, blev de tørret over primussen, og ihukommende Helge Backlunds praksis under Treårsekspeditionen sorterede Noe stykkerne et efter et. En bunke lugtede næsten nybagt, den anden umiskendeligt af lettet ræveben; begge bunker blev dog spist. Da Noe næste morgen kravlede ud af teltet, opdagede han, at han havde glemmt at tage sin rygsæk ind. »Og så er den våd på basalsiden«, udbrød han ærgerligt.

Denne ytring står for mig som en typisk Noe-bemærkning, et paradigme for hans ordvalg. Det er vel ingen hemmelighed, at studenterne tit faldt i svime over Noe's flittige brug af fremmedord og forkærlighed for latin.

Kort før Treårsekspeditionens afrejse (1931) var dr. Lauge Koch flyttet fra Museet til Slotsholmen, og herfra udgik også hans senere ekspeditioner. Flytningen medførte, at den daglige kontakt mellem Koch og museets medarbejdere blev afbrudt. Hvad der var den egentlige årsag til det skæbnesvangre brud, der i 1935 opstod mellem geologkredsen på Museet og dr. Lauge Koch på Slotsholmen, er aldrig blevet klarlagt.

I »En jordisk krønike: Træk af DGUs historie 1888-1988« antyder dr. Leif Banke Rasmussen (1988), at 'man' ikke ønskede, at Lauge Koch skulle blive udpeget til at efterfølge Victor Madsen som DGU's direktør. Victor Madsen, som skulle været gået af i 1935, blev faktisk forlænget 1½ år ud over normeret pensionsalder, men det vides ikke, om Koch overhovedet ville have været interesseret i at overtage direktørposten ved DGU. Skulle han have ønsket det, måtte det være, fordi DGU's arbejdsområde samtidig tænktes udvidet til også at omfatte Grønland. Koch's arbejdsfelt var helt klart de store træk i Nord- og Østgrønlands geologi, og han havde etableret samarbejde med fremstående udenlandske geologer, der

havde den erfaring i geologisk kortlægning af foldebjerge, som danske geologer dengang savnede. Da Koch havde været medlem af den danske delegation ved Østgrønlandsagens behandling ved domstolen i Haag, hvor Danmark i 1933 tilkendtes højhedsretten over Østgrønland, havde han gode politiske kontakter. Hans pondus og udstråling som 'chefen' gjorde det let for ham at rejse penge til store ekspeditioner, og som Grønlands Styrelse's konsulent og en efterspurgt foredragsholder var han heller ikke uden private midler.

Set i bakspejlet er det tankevækkende, at det var i 1933, at Axel Sandemose opstillede Janteloven i romanen 'En Flygtning krydser sit Spor'. Anledningen til den såkaldte Koch-strid er imidlertid velkendt. Det var udgivelsen af et bind i serien 'Geologie der Erde', bogen 'Geologie von Grönland' (159 s.), forfattet af Lauge Koch. Bogen bar præg af at være skrevet hurtigt, og Koch var faldet for fristelsen til at fremhæve sin egen indsats. De 11, O.B. Bøggild, Victor Madsen, Karen Callisen og kredsen omkring dem, skrev i forargelse 13 siders 'Bemærkninger' med anmeldelse og kritik (dateret 9. nov. 1935), som i en dansk- og engelsksproget udgave gik i trykken i Meddelelser fra Dansk Geologisk Forening. Bemærkningerne blev i 3. korrektur (d. 26. nov.) tilstillet Lauge Koch med mulighed for at få et svar trykt i samme hefte af tidsskriftet.

Men derudover foranledigede 10 af de 11, at der blev indkaldt til en ekstraordinær generalforsamling i Dansk Geologisk Forening (den 9. december), med bemærkningerne og et resolutionsforslag på dagsordenen. Her beskyldtes Koch af sine kritikere for at have fremført vildledende argumentation, at have fortiet og fremsat urigtige citater, samt at have tilegnet sig andres resultater. I Meddelelser fra Dansk Geologisk Forening (Bind 8, Hefte 5, s. 548-576) findes en udførlig beretning om generalforsamlingens forløb, der endte med vedtagelse af en 'afværgedagsorden'.

Men Koch fandt anklagerne så ærekrænkende, at han indankede sagen for domstolene, hvor sagen verserede, indtil Højesteret den 21. juni 1938 afsagde sin dom: De 11's bemærkninger blev ikke anset for at være retsstridige, hvorimod deres forstærkede vendinger i en følgeskrivelse og forslaget til resolution ved generalforsamlingen kendtes ubeføjede. De 11, der var indstævnet af Koch, gik fri for tiltale, men blev pålignet sagsomkostningerne. Dommen er optrykt i Meddelelser fra Dansk Geologisk Forening (Bind 9, Hefte 3, s. 351-369, 1938), hvor Koch og hans angribere også kommenterer dommen. Ingen blev kendt skyldig, og ingen blev helt rensat for skyld; alle implicerede og dansk geologi tabte ved sagen.

Jeg omtaler denne sag ret indgående her, dels fordi den fik stor betydning for dansk geologi og omverdenens syn på danske geologer gennem de næste 25 år, dels – og ikke mindst – fordi det blev Noe, der kom til at samle skårene op og klinge den terrin, han selv havde været med til at tabe. Noe var den yngste blandt de 11, og Koch-sagen var anden og sidste gang, Noe kom for retten. Som den længstlevende dansker ud af de 11 nåede Noe imidlertid at anskue sagen på afstand. I sin nekrolog over Christian Poulsen skriver Noe meget åbenhjertigt: »En gennemlæsning nu, 40 år efter retssagen ... er en ejendommelig oplevelse. Nok er der punkter, man stadig kan være enig med kritikerne om, men en række af angrebepunkterne kan man i dag kun se som forfejlede« (Overs. Dan. Vid. Selsk. 1975-76, s. 75 (1976)).

Noe kommenterer også sagen i bogværket 'Københavns Universitet 1479-1979' (Bd. XIII, s. 354-356, Gads Forlag, 1979) og posthumt i sit bidrag til 'Strejflys: Træk af dansk videnskabs historie 1917-92' (Munksgaard, 1992).

Koch-sagens dønninger holdt sig længe i den internationale geologverden. Da jeg i 1954 på Noe's foranledning rejste på studieophold i Neuchâtel hos professor C.E. Wegmann, som da stadig støttede Lauge Koch varmt, var jeg på forhånd blevet screenet ideologisk af Wegmanns mangeårige ven, fru Ellen Louise Mertz (DGU). Wegmanns uforbeholdne kommentarer til Koch-sagen fik mig til bedre at forstå, hvor vanskelig en situation Noe må have været i, da han i 1945 sammen med endnu en af de 11, Alfred Rosenkrantz, tog initiativ til oprettelsen af GGU, en statslig Grønlands geologiske Undersøgelse. Grønlands Styrelse/Departementet støttede Kochs aktiviteter i Østgrønland frem til sidst i 50erne. Lauge Koch døde i 1964.

Noe stod imidlertid stærkt styrket efter krigen. Han havde da status som museumsdirektør-professor (1942), og hans indsats i modstandsarbejdet under besættelsen, hvor han var medlem af Frihedsrådet (1943) og Frit Danmarks hovedledelse (1943-46), havde affødt stor respekt for personen Arne Noe-Nygaard.

Som bekendt bar Noe's bestræbelser for etableringen af GGU frugt. Medvirkende hertil var sikkert, at Lauge Koch i oktober 46 opsøgte Noe, og at de fik talt ud under fire øjne – i to timer. Noe måtte dog i endnu mange år udvise stor balancekunst under forhandlingerne i Udvalget for Grønlands geologiske Undersøgelse. Han måtte dels opretholde enighed mellem udvalgets geologiske medlemmer (Rosenkrantz, Ødum og Noe), dels overbevise statsmagtens repræsentanter (»juristerne«). På et tids-

punkt gjorde DGU's direktør, dr. Hilmar Ødum, sig til talsmand for, at undersøgelserne på Grønland burde lægges ind under DGU – ligesom den geologiske kortlægning af Færøerne var det. Der stod dengang endnu 'Geologisk Rigsinstitut' på DGU's dørskilt. Men Ødum blev talt fra sin idé.

Da Noe og Rosenkrantz ønskede at sende to unge GGU-geologer til en arktisk-geologisk kongres i Canada (1961), måtte Noe skaffe midler hertil fra Rask-Ørsted Fondet. Departementschef Eske Brun havde allerede delegeret sin favorit, Lauge Koch. Det blev mit første møde med Koch.

Jeg vil ikke dvæle yderligere ved GGU's etablering. Det har Noe selv beskrevet indgående, bl.a. i skriftet 'Til Knud Ellitsgaard Rasmussen, GGU's første leder og direktør' (Rapp. Grønl. geol. Unders. 128, 103-121, 1986).

Noe's deltagelse i Lauge Kochs Østgrønlandsekspedition i 1929 betød, at han måtte opgive at besvare en prisopgave om de skandinaviske ledeblokkes fordeling på Sjælland, udskrevet i 1928 (med to års løbetid). Den unge student Noe-Nygaards motivation til at besvare denne prisopgave kan givetvis føres tilbage til Mathias Møller og Poul Harder, og sælsomt nok blev det et tilsvarende emne, Noe behandlede i sit sidste arbejde fra 1991: 'Larvikiter i kvaderstenskirker', der blev udgivet af DGU få måneder efter Noe's død.

Ringene nåede at blive sluttet.

Noe's videnskabelige produktion (1932-1991) blev meget omfattende. Svarende til Noe's skiftende ekspeditionsmaal falder de betydeligste af hans arbejder i tre hovedgrupper: 1) om de geologiske forhold i Østgrønland, 2) om basalter og andre vulkanske bjergarter i Island, på Færøerne og Grønland, 3) om Danmarks og Grønlands grundfjeld. Den sidste gruppe (3) optræder tidsmæssigt som et indskud i gruppe 2.

Noe skrev desuden lærebøger: 'Krystallografi og Mineralogi' (s.m. H. Clausen, 1948), 'Mineralogi' (1962), og 'Geologi: Processer og Materialer' (1955). Han publicerede også, mest på dansk, mindre meddelelser om vidt forskellige emner, anmeldelser, rejse- og kongresberetninger og bidrag til oversigtsværker. Han skrev flittigt om geologien og museums-samlingernes historie, og var forfatter til mange populære artikler og bøger. Noe skrev dansk med semikolon, egnet til højtlesning.

I løbet af sit lange liv fik Noe også til opgave at holde mange mindetales over kolleger og tilmed over egne elever. Hans nekrologer over studievennerne Richard Bøgvad (død 1952) og Keld Milthers (død 1960) præges af en særlig varme og indlevelse.

Noe nåede at blive verdensberømt i Danmark, før han blev det i Norden og internationalt. Det gjorde et stort indtryk, da han som præsident for den 21. Internationale Geologiske Kongres (1960) flydende på de 6 officielle kongressprog bød den store deltagereskare velkommen til København. Men det var frem for alt Noe's seneste arbejder (1962-1984), skrevet, mens 'basaltgruppen' voksede op og samlede sig omkring ham, der for alvor satte sig spor internationalt.

I 1937, mens sagen 'Koch versus de 11' endnu verserede, disputerede Noe på afhandlingen 'Die Palaeozoischen Eruptivgesteine von Canning-Land' (153 s. og 7 tavler). Den er et gedigent og sobert arbejde, hvor sentil post-kaledoniske (devone) magmatiske dyb- og dagbjergarters mineralogisk-petrografiske og kemiske sammensætning beskrives indgående, og bjergarterne indplaceres stratigrafisk. Disputatsen repræsenterer afslutningen på den del af Noe's forskning, der var baseret på deltagelsen i Kochs Østgrønlandsekspeditioner – bortset fra nogle diskussionsprægede indlæg fra 1938, og et enkeltstående arbejde fra 1940 om en tertiær syenitforekomst.

1936 var på flere måder et vigtigt år for Noe. Han blev ansat som honorarlønnet assistent ved Museet, og han indgik ægteskab med entomologen/økologen, dr. phil. (1936) Ellinor Bro Larsen, datter af professor v. Landbohøjskolen Ole H.L. Larsen og dennes hustru Betty Margrethe, født Bro. Ellinor og Noe fik tre børn, sønnen Carsten og døtrene Nanna og 'Sille' (Bodil), der voksede op mellem biller, bæltedyr, bogstaber og stenbunker – og selv, til fru Bentzens store skræk, holdt hvide mus. Selvom begge forældre havde mere end nok at se til med at pleje to fag og tre børn, sommetider også i omvendt rækkefølge, var professorboligen på Øster Voldgade 5 et varmt hjem, hvortil unge studerende gæstfrit blev budt til middag sammen med udenlandske gæsteforelæsere.

Endnu en vigtig begivenhed fandt sted i 1936. Noe deltog i dr. Niels Nielsens 4. dansk-islandske ekspedition til vulkanområderne ved Grimsvötn. De fire måneder i Island gav sikkert det afgørende stød til Noe's videnskabelige skifte til vulkangeologi og basaltpetrologi. Medvirkende kan også have været hans besøg (1936-37) hos ældre basaltpetrografer i London og Glasgow. Efter en første meddelelse (sammen med Niels Nielsen, 1936) om inddelingen af den islandske palagonit-formation, fulgte i 1940 et større arbejde om 'Sub-glacial Volcanic Activity in Ancient and Recent times,' som blev banebrydende for forståelsen af dannelsen af de islandske 'plateau mountains'.

Noe var en omvej over DGU, Danmarks geologiske Undersøgelse,

inden han flyttede ind i professorboligen på Øster Voldgade 5. Han forlod i 1938 sin løse ansættelse på Museet hos Bøggild og Karen Callisen, for på den nyudnævnte direktør Hilmar Ødums opfordring som fast videnskabelig assistent at stå for opbygningen af DGUs borearkiv. Året efter fik Noe til opgave at starte den geologiske kortlægning af Færøerne, og han udnævntes i 1940 til afdelingsgeolog. Noe publicerede en række mindre meddelelser om Færøernes geologi i 1939 og 1940, men krigen og besættelsen betød en langvarig afbrydelse i det egentlige kortlægningsarbejde. Det blev imidlertid, under Noe's fortsatte ledelse, genoptaget i 1945, og formelt afsluttet med udgivelsen af 'Geologisk Kort over Færøerne' (1:50 000; udgivet i 1969 sammen med Joannes Rasmussen), et forbilledligt arbejde.

Noe deltog i A. Rosenkrantz' Nugssuaqekspedition i 1939, og 1941-42 offentliggjorde han flere større arbejder om de vestgrønlandske plateau-basalter og beskrev også islandske vulkanske bjergarter. Hele den nordatlantiske basaltprovins var hermed inddraget i Noe's interessesfære.

I 1942 overtog Noe, efter nedsættelse af et udvidet bedømmelsesudvalg og en efterfølgende professorkonkurrence, O.B. Bøggilds mineralogiprofessorat, og Noe stod nu, som 34-årig, med det fulde ansvar for geologien ved universitetet. Det er ufatteligt, hvad Noe overkom som professor, altid engageret og optimistisk. Jeg kan dog huske, at Noe blev bekymret, da han nærmede sig de 50. Hans nære ven, Bøgvad, var død pludseligt, og Noe indså, at flere i hans egen slægt var gået bort, inden de fyldte 50 år. »Men hvis de overlevede, så levede de længe«, trøstede Noe sig selv.

Den første større ombygning af Øster Voldgade 5 blev afsluttet, året før Noe fyldte 50. Nu kunne han hellige sig sine egentlige opgaver som professor. Om aftenen vendte Noe efter en stund sammen med familien i professorboligen gerne tilbage til sit kontor for at fortsætte arbejdet her. Når han henad midnat skruede hættten på sin fyldepen og slukkede for mikroskopet, lagde han som regel vejen over loftet, og var der da lys i et af de nyindrettede arbejdsværelser her, faldt han indenfor. Disse natlige samtaler var meget inspirerende, for ligesom ligemænd udveksler erfaringer, fortalte Noe om, hvad der optog ham, og vi unge konferensstuderende berettede om de problemer, der holdt os vågne. Der blev dog også talt mere personligt.

En nat betroede Noe og jeg hinanden, at vi begge havde haft den euforiske oplevelse at være den, der opdagede hidtil helt ukendte blotninger med faststående grundfjeld i en skov på Sjælland. Baggrunden for vore ens oplevelser, der selvsagt indtraf i drømme, var åbenlys. Noe

havde med den unge norske dr. Hans Ramberg som fagkyndig højre hånd i 1946 startet udforskningen af grundfjeldet i Vestgrønland, og jeg var i 1949 Noe's feltassistent i Nordre Strømfjordsområdet. Vi sporede os da tæt ind på hinanden. Den ene sagde næsten altid først, hvad den anden tænkte. Det var også den sommer, hvor vi sidst på sæsonen begyndte at skranke. Noe fik sprængt næse (en byld), jeg sprængt hals (halsbetændelse), og Henning Sørensen sprængt skridt efter at have skrævet for vidt – i et spring over en elv.

Flere af Noe's arbejder fra 1950erne blev skrevet med hans egne elever som medforfattere, og de afhandlinger, vi selv stod for, lå ikke længe på Noe's skrivebord, før de gik i trykken. Noe var en mild referee. Hans første kuld konferensstuderende blev næste alle sporet ind på felter, der lå ved siden af og supplerede, hvad Noe selv mestrede. Færingen Joannes Rasmussen (dr. scient. h.c. i 1979) var undtagelsen. Først da fagets spektrum var fyldt ud, tillod Noe sig at opfostre det næste kuld som sine personlige elever, basaltgruppen.

Efter ombygningen af kemifløjten, og Museets og instituttets overtagelse af hele Øster Voldgade 5-7 inklusive professorboligerne, flyttede familien Noe-Nygaard i 1964 til æresboligen Lundehave i Helsingør, hvor Noe og Ellinor fik nitten gode år sammen. Ellinor døde d. 10 april 1983.

Cand. scient.-studieordningen og den store studentertilgang i 60erne medførte øgede undervisningsbyrder, og mens den gamle og den nye studieordning overlappede, var Noe en overgang oppe på at have 18 timers undervisning om ugen. Fra 1960erne foreligger alligevel fra Noe's hånd en række betydelige arbejder publiceret internationalt. En William Smith Lecture: 'The geology of the Faeroes' (1962), 'The Precambrian of Denmark' (1962), 'The Precambrian of Greenland' (sammen med A. Berthelsen, 1965), tre artikler (1966 og 1968) om Færøerne og nordatlantisk basaltpetrologi; de to fra 1966 i Nature. Hertil kom adskillige artikler om den nordatlantiske basaltprovins, trykt i nordiske nationale tidsskrifter.

Den stigende linie i Noe's videnskabelige produktion holdt sig gennem 1970erne og ind i 80erne. To bidrag fra 1974: 'Cenozoic to Recent Volcanism in and around the North Atlantic Basin' (54 s.) og 'Faeroe-Iceland Plume: Rare-earth Evidence' fortjener særlig at blive fremhævet. Den sidstnævnte artikel, hvor der præsenteres afgørende geokemisk evidens for, at det basaltiske magma stammer fra en dybtliggende 'varmebyld' i kappen, gav anledning til at Noe stadig, fra et stort fotografi, skuer ud over Ph.D. studerende i petrologi ved Columbia University, N.Y.

Som kronen på værket blev Dybdeboringsprojektet på Færøerne realiseret 1980-81 med støtte fra Carlsbergfondet. To borer, den dybeste på 2178 m, penetrerede den færøske basaltlagserie. Resultaterne publiceredes 1984 af Noe og 15 medarbejdere i *Annales Societatis Scientiarum Færoensis, Supplementum IX*.

En fortegnelse over Noe's publikationer, udarbejdet af mag. Erik Kristiansen (Geologisk Museums bibliotek), vil blive trykt i tilknytning til en nekrolog, forfattet af Knud Ellitsgaard-Rasmussen, i *Geologisk Forenings Årsskrift for 1990-91 (1992)*.

Noe overtog i 1970 en lærestol i dynamisk geologi, men forblev bestyrer for Museet. De næste 7 år, hvor de nyetablerede institutter snart alle flyttede til Øster Voldgade 10, blev der i nr. 5-7 plads til at arrangere større og mere moderne udstillinger – og til reorganisation og ajourføring af samlingerne. Dette arbejde lå Noe meget på sinde; han følte, han under den lange etableringsfase (GGU og 4 institutter), delvis havde forsømt Museet. Det blev indhentet.

Når så meget lykkedes for Noe, var det også fordi han ikke gemte sig på Museet, men tit gik 'i byen'. Han gik, indtil Styrelseslovens ikrafttræden, til fakultetsmøder og var indvalgt i konsistorium. Han var desuden medlem af bestyrelsen for Dansk Geologisk Forening, Frihedsfonden, Dansk Geofysisk Forening, Atomenergikommissionen, Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland og dennes forretningsudvalg, af bestyrelsen for Dansk-islandsk Fond, Arktisk Institut, og Nordisk vulkanologisk Institut, sad i styrelsen for de Nordiske Geologiske Vintermøder og de Nordiske Islands-ekskursioner, var medlem af Rask-Ørsted Fondet, Det naturvidenskabelige Forskningsråd, Akademiet for de Tekniske Videnskaber, – og en lang række udenlandske videnskabelige selskaber og akademier. Noe blev indvalgt i Videnskabernes Selskab i 1954, han havde sæde i Carlsbergfondets direktion 1963-78, var forfatter til flere af Selskabets skrifter, gav adskillige meddelelser og var en trofast deltager i Selskabets møder – til og med forårssæsonen 1991.

Jeg husker kun én ting, som slet ikke lykkedes for Noe; han bestod køreprøven, men lærte egentlig aldrig at køre, hvilket ellers ville have været nyttigt, da han som emeritus studerede kirkekvadre og kløvet kamp.

Da Noe i 1977 gik på pension efter 35 års virke som professor og museumsdirektør, havde han ført dansk geologi frem til en stærk position, både hvad undervisning, forskning og Museets samlinger og udstillinger angik. Geologien ved Københavns Universitet havde fået fire nye

lærestole og en stor medarbejderstab, gode lokaleforhold i Øster Voldgade 5-7 og 10, og moderne apparatur. Noe havde også været stærkt medvirkende til udstedelsen af ministerielle regler (1977), der friholdt Geologisk Museum fra uønsket indvirkning af Styrelsesloven. GGU var i 1966 blevet en selvstændig institution, og geologiske institutter var etableret ved Århus Universitet (1961) og Roskilde Universitetscenter (1972).

Sagt med Noe's egne ord (1979): »Alt i alt må jeg vel som vestjyde mene, at det nok kunne være gået værre«.

Noe døde den 3. juni 1991 i æresboligen Lundehave i Helsingør. Vi vil mindes Noe som en fremragende universitetslærer og som dansk geologis ubestridte førstemand.

Ære være hans minde.